

Motion till riksdagen

1985/86:N321

Sten Sture Paterson (m)

Framställning av fosfatgödsel ur svensk apatit

Svenskt lantbruk använder ca 50 000 ton fosfor per år. Huvudleverantör av denna är Supra i Landskrona. Den råvara som Supra nästan uteslutande använder är råfosfat, som importeras från Florida och Marocko. Endast vid den lilla fabriken i Köping utnyttjar man mindre mängder apatit från Grängesberg.

Råfosfat innehåller per ton ca 10–20 g kadmium, ett ämne med betydande risker för folkhälsan. Vår åkerjord tillförs varje år genom fosfatgödning 3,5 ton kadmium. Fyra femtedelar härav kommer från Supra i Landskrona. Det utvecklingsarbete som pågår vid företaget syftar inte närmast till att få fram en kadmiumfri produkt utan mera till att kunna köpa en billigare råfosfat med högre kadmiumhalt. Den totala kadmiumspridningen kan därigenom misstänkas förbli oförändrad.

Sverige äger i apatiten en egen fosfatråvara. Apatit är huvudbäraren av mineralrikets fosfortillgångar och är starkt utbredd. Det förekommer i nästan alla magmatiska bergarter ävensom i kristallina skiffrar. Det påträffas i många lagerföljder (t. ex. i magnetitlagret i Kiruna), pegmatitiskt i sprickor och höghydrotermalt i drusrum. Med apatiten uppträder ett flertal värdefulla mineral såsom magnetit och en rad sällsynta jordartsmetaller. De sistnämnda har speciella användningsområden som exempelvis i färg-TV-apparater, vid oljekrackning och i glasyrer.

I Kiruna–Gällivare-fältet är apatit det viktigaste gångartsmineralet. Malmen i Kirunavaara innehåller 5,4 % apatit och upp till 20 % i Gällivares Jöken och Vällkomman. Enbart kring Kiruna och Malmberget finns minst 100 miljoner ton apatit varav 15 miljoner ton med en fosforhalt på över 15 %.

Till apatitens nackdel får räknas dess innehåll av arsenik, till dess fördel att den är närmast fri från kadmium. Med apatitbaserad fosfatgödsel skulle ca 16 ton arsenik per år spridas ut över våra åkrar. Detta måste vägas mot de 3,5 ton kadmium som nu sprids årligen. Enligt expertis i marklära skulle 16 ton arsenik påverka åkerjordarna väsentligt mindre än 3,5 ton kadmium. Experter på hälsorisker med tungmetaller finner apatiten vara ett ur folkhälsosynpunkt intressant alternativ.

I såväl Norge som Finland används apatit för framställning av fosfatgödning. Vid Norsk Hydro är man på väg att ta fram en ny reningsteknik som rensar bort betydligt mer arsenik än vad i dag tillgängliga metoder gör.

Under första världskriget gjordes försök i Sverige att avskilja de norrbottenska järnmalmernas apatit för tillverkning av superfosfat. Planerna reali-

serades under andra världskriget med Vitåfors anrikningsverk intill Malmberget. Ur material från Kiruna och Gällivare erhöles 1942 genom flotation 64 000 ton apatitslig med 13 % fosfor. Samtidigt och med i stort sett samma fosforhalt utvanns 15 000 ton apatitslig i Grängesberg.

Mot. 1985/86
N321

Apatit som svensk råvara för framställning av fosfatgödsel är väl värt en fördjupad granskning. Fördelarna med en apatitbaserad fosfatindustri är flera: miljömässiga vinster, nya arbetstillfällen, ökad självförsörjningsgrad, sänkta importkostnader och värdefulla biprodukter såsom sällsynta jordartsmetaller.

Malmfältsutredningens förslag om satsning på apatiten bör ges en fördjupad och allsidig prövning.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs
att riksdagen hos regeringen begär en utredning om förutsättningar för en apatitbaserad svensk fosfatindustri.

Stockholm den 27 januari 1986

Sten Sture Paterson (m)